

โครงการเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมและจัดการปัญหา การไร้รัฐของชาวเล ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ช่วงที่ 2

บทคัดย่อ

ในอดีต ชาวมอแกนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงวิถีชีวิตอยู่ในบริเวณหมู่เกาะและแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน ในหน้าแล้งชาวมอแกนใช้ชีวิตอยู่ในเรือ เก็บหาสัตว์ทะเล เปลือกหอย ฯลฯ เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนของที่จำเป็น เมื่อเข้าสู่หน้าฝนชาวมอแกนจะหยุดเดินทางและสร้างเพิงพักในอ่าวที่หลบลม หากินริมชายฝั่ง เข้าป่าเพื่อตัดไม้ทำบ้าน ทำเรือ และเก็บหาอาหาร

เนื่องจากชาวมอแกนมีการโยกย้ายบ่อยครั้งในอดีต ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนมอแกนมักตั้งอยู่บนเกาะที่ห่างไกล จากแผ่นดินใหญ่ ทำให้ห่างไกลจากบริการของรัฐ ชาวมอแกนส่วนใหญ่ยังไม่มีสัญชาติ จึงทำให้ไม่ได้รับสิทธิขั้น พื้นฐาน หลังจากเหตุการณ์สึนามิ (พ.ศ. 2547) ชาวมอแกนเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและ เอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านสถานะบุคคล แต่ยังมีชาวมอแกนอีกจำนวนหนึ่งที่ยังคงไม่มีสัญชาติไทย ทั้งนี้อุปสรรคมาจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พื้นที่เกาะห่างไกล ช่วงมรสุมที่การเดินทาง ลำบากและนอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายราคาสูงในการเดินทางทั้งสำหรับเจ้าหน้าที่ และสำหรับชาวมอแกนที่จะไป ติดต่อสำนักงานทะเบียน พยานบุคคลที่รับรองการเกิดมีน้อยหรือหาไม่ได้เลย วิถีวัฒนธรรมการนับถือญาติที่แตกต่างจากที่เราคุ้นเคย เจ้าหน้าที่ด้านนี้ที่มีจำนวนน้อยและไม่สามารถจะสานต่องานได้ต่อเนื่อง ฯลฯ

โครงการนี้จึงพัฒนากระบวนการทำงานให้ความช่วยเหลือด้านสถานะบุคคลแก่ชาวมอแกนหมู่เกาะ สุรินทร์ จังหวัดพังงา การทำงานต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ชุมชน ฯลฯ โดยโครงการในช่วงแรกมีระยะเวลาใน การดำเนินงาน 5 เดือน คือ 1 เมษายน – 31 สิงหาคม 2565 โดยชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจ ได้ดำเนินงานรับคำร้อง จากชาวมอแกนจำนวนรวมทั้งสิ้น 89 ราย ส่วนโครงการช่วงที่สองนี้มีระยะเวลา 4 เดือน คือ 1 มีนาคม - 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566 เป็นการดำเนินงานต่อจากช่วงแรก

โครงการช่วงที่สองนี้ มีการลงพื้นที่อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา จำนวน 2 ครั้ง

ครั้งแรก ระหว่างวันที่ 11-18 มีนาคม 2566 เป็นการดำเนินงานโดยประสานและนัดหมายชาวมอแกน จำนวน 30 ราย ให้เดินทางขึ้นฝั่งด้วยเรือหัวโทง ซึ่งคณะทำงานต้องเตรียมการจัดการด้านที่พัก อาหาร และการ เดินทางบนฝั่ง รวมทั้งซักซ้อมกระบวนการทำงานเพื่อทำงานรับคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ขอลงรายการ สัญชาติไทย และขอใบถิ่นที่อยู่

ครั้งที่สอง ระหว่างวันที่ 7-11 พฤษภาคม 2566 เป็นการดำเนินงานร่วมกับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และ ภาควิชาต่างๆ ในการคัดเลือกชาวมอแกนเพื่อตรวจ DNA พิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต โดยสำนักทะเบียนอำเภอ คุระบุรีได้ให้ความเห็นทางกฎหมาย และมีข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณาบัญชีรายชื่อดังกล่าว คณะทำงานหลายภาคส่วนได้เดินทางไปยังหมู่บ้านมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ และเก็บตัวอย่างเพื่อเตรียมพิสูจน์ DNA รวมทั้งเก็บข้อมูลรายละเอียดส่วนบุคคลเพิ่มเติม เพื่อประกอบการยื่นคำร้องในอนาคต

การทำงานครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วน โดยมีการปรึกษาหารือร่วมกันและ หาทางแก้ปัญหาเป็นแนวทางที่จะทำให้การขับเคลื่อนเรื่องที่ยากและซับซ้อนให้เป็นไปได้ ในงานนี้มีทั้งหน่วยงานรัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน ภาควิชาการ และชุมชน ซึ่งต้องมีผู้ประสานงานและพร้อมที่จะช่วยให้ ข้อมูลที่เป็นเรื่องเฉพาะทางภาษา วัฒนธรรม และข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ บทเรียนที่สำคัญคือหากหน่วยงานที่ รับผิดชอบสามารถลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อรับคำร้องขอมีสัญชาติไทยจากคนในพื้นที่ห่างไกลและเดินทางยากลำบาก จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางเป็นอย่างมาก รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบยังสามารถรับรู้ปัญหา ความต้องการของคนในพื้นที่ และสามารถสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม